

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

EYLEMDEN ÖĞRENCİLERE YÖNELİK ÖNERİ PAKETİNE

**Erasmus+ KA220-SCH Okul Eğitiminde Stratejik
Ortaklık GÖÇÜN DİJİTAL ÇİZGİ ROMANI
2023-1-TR01-KA220-SCH-000166103**

Avrupa Birliği'nin Erasmus+ Programı tarafından finanse edilmektedir. Ancak Avrupa Komisyonu ve Türkiye Ulusal Ajansı, burada yer alan bilgilerin herhangi bir şekilde kullanılmasından sorumlu tutulamaz.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Eylemden Öneriye: Öğrenciler İçin Öneri Paketi

Öğrenciler, yalnızca bilgi alıcıları değil, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve demokratik gelişime aktif katkıda bulunan bireyler oldukları için eğitimde, toplumda ve Avrupa Birliği'nin geleceğinde merkezî bir konuma sahiptir. Eğitim sistemleri içerisinde öğrenciler, öğretme, öğrenme, yenilikçilik ve kurumsal gelişimin amacını şekillendirirken, farklı deneyimleri ve bakış açıları eğitim ortamlarını zenginleştirmekte ve daha kapsayıcı bilgi üretim biçimlerini teşvik etmektedir. Toplumsal düzeyde öğrenciler, toplumsal uyumu, ekonomik refahı ve demokratik dayanıklılığı şekillendirecek gelecek nesil vatandaşları, çalışanları, liderleri ve değişim aktörlerini temsil etmektedir. Günümüzde sosyal eşitsizlik, dijital dönüşüm, göç, iklim değişikliği ve siyasi kutuplaşma gibi önemli sorunların ele alınmasında öğrencilerin yurttaşlık yaşamına katılımı, eleştirel düşünceleri ve kamusal tartışmalara katılımları özellikle önem taşımaktadır. Avrupa Birliği açısından öğrenciler, demokratik değerler, kültürlerarası anlayış ve toplumsal dayanışma temelinde ortak bir Avrupa kimliğinin oluşturulmasında kilit aktörler olarak stratejik bir öneme sahiptir. AB, hareketlilik programları, sınır ötesi iş birliği ve yaşam boyu öğrenme politikaları gibi eğitim girişimleri aracılığıyla öğrencileri, Avrupa vatandaşlığının güçlendirilmesi, sosyal kapsayıcılığın teşvik edilmesi, rekabet gücünün artırılması ve Avrupa projesinin uzun vadeli sürdürülebilirliğinin sağlanmasında temel paydaşlar olarak kabul etmektedir. Bu nedenle öğrencilere yatırım yapmak, yalnızca bir eğitim önceliği değil, aynı zamanda Avrupa'nın geleceği için sosyal, ekonomik ve politik bir gerekliliktir.

Göç ve silahlı çatışmalar, çocukların eğitim süreçleri, psikososyal iyi oluşları ve toplumsal bütünleşme fırsatları üzerinde derin ve çoğu zaman uzun süreli etkiler yaratmaktadır. Araştırmalar, savaş kaynaklı yerinden edilmenin okul devamlılığını bozduğunu, öğrenme sürekliliğini kesintiye uğrattığını ve eğitimden dışlanma, yoksulluk ve toplumsal marjinalleşme riskini artırdığını tutarlı bir biçimde ortaya koymaktadır. Suriye iç savaşı ve Rusya'nın Ukrayna'yı işgali, yakın tarihin en büyük çocuk yerinden edilme krizlerinden bazılarına yol açmış ve milyonlarca çocuğu eğitimlerine istikrarsızlık, travma ve belirsizlik koşulları altında devam etmek zorunda bırakmıştır. Suriyeli mülteci çocuklar

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

üzerine yapılan çalışmalar, dil engelleri, ayrımcılık, eğitimde yaşanan kesintiler, ekonomik güçlükler ve eğitim kaynaklarına sınırlı erişimin başarılı okul entegrasyonunu ve akademik başarıyı sıklıkla engellediğini göstermektedir (Çelik & İçduygu, 2019; Fazel et al., 2012; Guo et al., 2021). Benzer şekilde, Ukraynalı çocuklar üzerine yapılan araştırmalar, şiddete maruz kalma, yerinden edilme, uzun süreli çevrim içi öğrenme, okulların yıkılması ve psikolojik sıkıntıların hem eğitimsel katılımı hem de sosyal-duygusal gelişimi olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Ev sahibi ülkelerdeki okullar, yerinden edilmiş çocuklar arasında rutin, istikrar, aidiyet ve dayanıklılığın yeniden oluşturulması için çoğu zaman kritik mekânlar olarak hizmet vermektedir; ancak kaliteli eğitime ve destek hizmetlerine erişimde önemli eşitsizlikler devam etmektedir. Güncel araştırmalar ayrıca eğitim kurumlarının, savaşlardan etkilenen çocukların yalnızca akademik açıdan toparlanmalarında değil, aynı zamanda travma bilgilili bakım, kimliğin yeniden inşası ve sosyal kapsayıcılık süreçlerinde de önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Boukhari, 2025; Kole, 2026; Miri, 2024). Dolayısıyla eğitim, yalnızca çatışma ve göç nedeniyle kesintiye uğrayan bir hizmet olarak değil, yerinden edilme ve kriz koşullarında çocukların iyi oluşunu, dayanıklılığını ve gelecekteki yaşam fırsatlarını destekleyen temel bir koruyucu mekanizma olarak anlaşılmalıdır.

Araştırma, okullarda ve sınıflarda uygulanan kapsayıcı strateji ve etkinliklerin önemini ortaya koymaktadır. Ancak kapsayıcı ve katılımı artırmayı amaçlayan etkinliklerin, öğretim yöntemlerinin veya müdahalelerin politika önerileri geliştirmek amacıyla değerlendirilmesine nadiren rastlanmaktadır. Tek vakalı müdahale programları veya hükümet öncülüğünde yürütülen politikalar, göç bağlamında kapsayıcılığın geliştirilmesi açısından umut vadetmektedir; ancak birincisinin genellenebilirliğe, ikincisinin ise daha iyi sonuçların elde edilmesi için gerçek ve güvenilir verilere ihtiyacı bulunmaktadır. Bu doğrultuda, DICOMI projesinin WP4 çalışma paketi kapsamında uygulama ve DICOMI modülleri, küçük ölçekli toplantılar ve çalıştaylarda eğitim paydaşlarının değerlendirmesine sunulmuştur. Toplantılar ve gerçekleştirilen tartışmalar sonucunda aşağıdaki temel politika önerileri ortaya konmuştur:

Bir Eğitim Felsefesi Olarak Kapsayıcı Eğitim

Almanya, Hollanda, İsveç, Türkiye ve Ukrayna'dan katılımcılar, kapsayıcı eğitimin geçici bir politika girişimi olarak değil, sürekli bir eğitim amacı ve yol gösterici bir felsefe olarak ele alınması gerektiğini tutarlı bir biçimde vurgulamıştır. Küçük ölçekli toplantılar boyunca katılımcılar, kapsayıcılığın eğitim sistemlerinin ayrılmaz bir bileşeni hâline gelmesi

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

ve müfredatlara, öğretim uygulamalarına, okul kültürlerine ve kurumsal yapılara yerleştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Katılımcılar, kapsayıcı eğitimin belirli grupların belirli dönemlerdeki ihtiyaçlarını karşılamakla sınırlı olmaması; bunun yerine tüm öğrenenler için eşit katılımı, çeşitliliğe saygıyı ve aidiyet duygusunu teşvik etmesi gerektiğini vurgulamıştır. Katılımcılar kapsayıcılığı, giderek çeşitlenen Avrupa toplumlarında sosyal adaleti ve toplumsal bütünleşmeyi destekleyen demokratik bir eğitim ilkesi olarak değerlendirmiştir. Bu doğrultuda, ulusal ve Avrupa eğitim sistemlerinin kısa vadeli politika yaklaşımlarının ötesine geçerek kapsayıcılığı, her düzeyde eğitimsel karar alma süreçlerine yön veren, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir eğitim felsefesi olarak benimsemesi çağrısında bulunmuşlardır.

Tüm ülkelerde tekrar eden ortak bir tema, farklı sosyal, kültürel, dilsel ve göç geçmişlerine sahip öğrencilerin birlikte öğrenmeleri ve iş birliğine dayalı etkinliklere katılmaları için anlamlı fırsatlar yaratılmasının önemi idi. Katılımcılar, dijital çizgi romanların öğrenciler arasında diyalog, empati ve kültürlerarası anlayışı geliştirmeye yönelik yenilikçi bir pedagojik araç olarak taşıdığı potansiyeli vurgulamıştır. Farklı anlatıları ve bakış açılarını sunarak dijital çizgi romanlar, öğrencileri farklı yaşam deneyimleri üzerine düşünmeye, kalıp yargıları sorgulamaya ve bakış açısı alma becerilerini geliştirmeye teşvik edebilir. Almanya ve Hollanda'dan katılımcılar, özellikle anlatı temelli öğrenmenin farklı geçmişlere sahip öğrenciler arasında karşılıklı anlayışı geliştirmedeki değerini vurgularken, İsveç ve Türkiye'deki katılımcılar iş birliğine dayalı dijital hikâye anlatımı etkinliklerinin akran ilişkilerini güçlendirebileceğini ve daha kapsayıcı sınıf ortamları oluşturabileceğini belirtmiştir. Toplantılar genelinde katılımcılar, eğitim materyallerinin çağdaş toplumların çeşitliliğini yansıtmaması ve öğrencilere kendi kimliklerini, deneyimlerini ve kültürlerini müfredat içerisinde tanıma fırsatı sunması gerektiği konusunda hemfikir olmuştur. Bu tür bir temsil, aidiyet duygusunun geliştirilmesi ve eğitim ortamlarında sıklıkla marjinalleştirilen veya yeterince temsil edilmeyen öğrencilerin deneyimlerinin tanınması ve değer görmesi açısından temel bir unsur olarak değerlendirilmiştir.

Katılımcılar ayrıca, özellikle Ukrayna'daki savaşın devam eden sonuçları ve Avrupa genelindeki daha geniş göç hareketleri bağlamında, göç, yerinden edilme ve silahlı çatışmalardan etkilenen çocukların eğitim deneyimlerine önemli ölçüde dikkat çekmiştir. Kapsayıcı eğitimin yalnızca öğrenme fırsatlarına eşit erişimi değil, aynı zamanda sürekli

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

duygusal, psikolojik ve kurumsal desteği de gerektirdiğini vurgulamışlardır. Ukrayna'dan katılımcılar, savaş nedeniyle yerinden edilen çocukların travma, eğitimde kesintiler, belirsizlik ve yeni eğitim ortamlarına uyum sağlama güçlükleri dâhil olmak üzere karşı karşıya kaldıkları derin eğitimsel ve duygusal zorluklara dikkat çekmiştir. Benzer kaygılar, okulların giderek daha fazla mülteci ve göçmen öğrenciyi kabul ettiği Almanya, İsveç, Hollanda ve Türkiye'den katılımcılar tarafından da dile getirilmiştir. Katılımcılar, öğretmenlerin savaştan etkilenen çocukların karmaşık ihtiyaçlarını tek başlarına karşılayamayacağını belirtmiş ve okul danışmanları, psikologlar, aileler, sivil toplum kuruluşları, toplum hizmetleri ve uzmanlaşmış kurumların dâhil olduğu koordineli desteğin önemini vurgulamıştır. Kapsayıcı eğitimin hem akademik hem de sosyo-duygusal iyi oluşu ele alan bütüncül bir yaklaşımı benimsemesi gerektiğini savunmuş; böylece yerinden edilmiş çocukların yalnızca eğitimsel açıdan başarılı olmalarının değil, aynı zamanda güvenlik, aidiyet ve geleceğe yönelik umut duygularını yeniden inşa etmelerinin sağlanabileceğini ifade etmişlerdir. Bu anlamda kapsayıcılık, eğitim kurumlarının ve bir bütün olarak toplumun uzun vadeli bağlılığını gerektiren, kolektif ve sürdürülebilir bir sorumluluk olarak anlaşılmıştır.

Güçlü Bir Öğretim Yöntemi Olarak Çizgi Romanlar

Küçük ölçekli toplantılara katılan tüm paydaşlar, dijital çizgi romanların göç, kimlik, çeşitlilik ve sosyal kapsayıcılıkla ilgili konuların ele alınmasında ilgi çekici, erişilebilir ve pedagojik açıdan değerli bir araç sunduğu konusunda hemfikir olmuştur. Görsel hikâye anlatımı ile anlatı yapısının birleşimi, öğrencilerin geleneksel öğretim materyalleri aracılığıyla anlaşılması zor olabilecek karmaşık toplumsal gerçekliklerle etkileşime girmelerine yardımcı olmada özellikle etkili bulunmuştur. Katılımcılar, dijital çizgi romanların soyut kavramları kişisel hikâyeler, karakterler ve gündelik deneyimler aracılığıyla sunarak daha somut ve ilişkilendirilebilir hâle getirebileceğini vurgulamıştır. Bu doğrultuda çizgi romanlar, hem göçmen hem de yerel öğrenciler arasında sınıf içi tartışmaları teşvik etmek, eleştirel düşünmeyi desteklemek ve empati geliştirmek için güçlü araçlar olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılar, dijital çizgi romanların yalnızca bağımsız kaynaklar veya zaman zaman kullanılan tamamlayıcı materyaller olarak ele alınması yerine; dil öğrenimi, sosyal bilgiler, vatandaşlık eğitimi ve kültürlerarası öğrenme etkinlikleri de dâhil olmak üzere çeşitli ders alanlarına entegre edilmesini önermiştir. Bu tür bir entegrasyon, eğitimcilerin akademik içeriği öğrencilerin yaşam deneyimleriyle ilişkilendirmesine olanak sağlarken, çeşitlilik, aidiyet ve sosyal adalet konularına yönelik daha derin bir katılımı da teşvik edecektir.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Katılımcılar ayrıca dijital çizgi romanların yalnızca pasif okuma materyalleri olarak kullanılmaması, öğrencilerin kendi anlatılarını oluşturmalarını, ifade etmelerini ve paylaşımlarını sağlayan aktif ve yaratıcı pedagojik araçlar olarak değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Öğrenciler çizgi roman oluşturma süreci aracılığıyla kişisel deneyimlerini, duygularını ve bakış açılarını anlamlı hikâyelere dönüştürebilir; böylece hem kendini ifade etme hem de iletişim becerilerini güçlendirebilir. Çizgi romanların görsel ve çok modlu yapısı, farklı dil geçmişlerine sahip öğrenciler açısından özellikle değerli bulunmuştur; zira bu yapı, öğrencilerin fikirlerini dil yeterliliğinin sınırlılıklarının ötesinde ifade etmelerine olanak sağlamaktadır. Katılımcılar, görsel hikâye anlatımının zor toplumsal konuları geleneksel metinlere kıyasla çoğu zaman daha ilgi çekici, eğlenceli ve akılda kalıcı hâle getirdiğini, bunun da öğrencilerin öğrenme ve katılım motivasyonunu artırdığını belirtmiştir. Bu doğrultuda, çizgi romanların Sosyal-Duygusal Öğrenme (SEL) için temel bir araç olarak müfredata entegre edilmesi gerektiğini; böylece öğrencilerin duygu, ilişki, kimlik ve aidiyet konularını hem yaratıcı hem de eğitsel yollarla keşfetmelerinin sağlanabileceğini savunmuşlardır. Çizgi romanları okuyarak ve üreterek öğrenciler, bakış açısı alma sürecine katılmaya ve başkalarının gözünden görme kapasitesini geliştirmeye teşvik edilmekte; bu beceri de empati ve kültürlerarası anlayışın geliştirilmesi açısından temel bir önem taşımaktadır.

Tartışmalardan ortaya çıkan özellikle önemli bir tema, dijital çizgi romanların göç, yerinden edilme ve savaştan etkilenen çocukları destekleme potansiyeliydi. Katılımcılar, çizgi romanların düşünme, diyalog ve hikâye anlatımı için güvenli alanlar sunarak öğrencilerin zorunlu göçün duygusal ve psikolojik sonuçlarını anlamlandırmalarına yardımcı olabileceğini vurgulamıştır. Yerinden edilme, uyum sağlama ve aidiyet deneyimlerini konu alan anlatılar aracılığıyla öğrenciler, yeni gelen akranlarının karşılaştıkları zorlukları daha iyi anlayabilir ve kendi varsayımları ile tutumları üzerine düşünebilir. Katılımcılar, yerel öğrencilerin yeni bir ülkeye yakın zamanda gelmiş çocuklar açısından tanımadıkları okulların, şehirlerin, oyun alanlarının, dillerin ve toplulukların nasıl ürkütücü, düşmanca veya dışlayıcı hissedilebileceğini düşünmeye teşvik edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu şekilde çizgi romanlar, göçmen ve mülteci çocukların deneyimlerine yönelik daha fazla duyarlılık geliştirilmesini sağlarken okullardaki toplumsal bütünleşmeyi de güçlendirebilir. Katılımcılar, çizgi romanların sınıf dersleri, çalıştaylar, grup tartışmaları, dil etkinlikleri ve proje tabanlı öğrenme girişimleri dâhil olmak üzere çeşitli eğitim ortamlarında kullanılmasını önermiştir.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Bu materyallerin önemli bir eğitimsel değere sahip olduğunu ve eğlence unsuru ya da tamamlayıcı kaynaklar olarak göz ardı edilmemesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yerine dijital çizgi romanlar; empati, eleştirel düşünme, yaratıcılık, iletişim ve kültürlerarası yeterlik gibi, çeşitliliğin giderek arttığı Avrupa toplumlarında aktif vatandaşlık ve katılım açısından giderek daha önemli hâle gelen becerileri destekleyen anlamlı pedagojik araçlar olarak kabul edilmelidir.

Çizgi Romanlar Yoluyla Dijitalleşme Hareketi

Katılımcılar, DICOMI projesini aktif öğrenmeyi teşvik eden yenilikçi dijital araçları ilgi çekici pedagojik içeriklerle bir araya getirmesi bakımından eğitimin dijitalleşmesine değerli bir katkı olarak değerlendirmiştir. Dijitalleşmeyi yalnızca teknik becerilerin edinilmesi olarak ele almak yerine, katılımcılar eğitimde dijitalleşmenin teknolojik yeterlilik ile yaratıcı ifade arasındaki boşluğu kapatması gerektiğini savunmuştur. Bu bağlamda, DICOMI modülleri öğrencilerin teknolojiyle anlamlı ve amaçlı biçimlerde etkileşim kurmalarına olanak sağlayan etkili dijital öğrenme araçları olarak değerlendirilmiştir. Katılımcılar, dijitalleşmenin öğrencilerin fikirlerini iletmek, problem çözmek ve toplumsal meselelerle etkileşim kurmak amacıyla teknolojiyi kullanan aktif öğrenenlere dönüşmelerini desteklemesi gerektiğini vurgulamıştır. Dijital çizgi romanların eğitim etkinliklerine entegre edilmesi yoluyla öğrenciler, dijital okuryazarlıklarını geliştirirken aynı zamanda göç, çeşitlilik, kapsayıcılık, insan onuru ve demokratik değerler gibi temaları keşfedebilirler. Bu ikili odak, teknolojik gelişimin vatandaşlık, sosyal sorumluluk ve kültürlerarası anlayışla ilişkili daha geniş eğitimsel hedeflerle bağlantılı kalmasını sağlaması açısından özellikle önemli bulunmuştur.

Toplantılar boyunca tekrar eden önerilerden biri, öğrencilerin yalnızca dijital içerik tüketicileri olarak konumlandırılmaması, aynı zamanda bu içeriklerin üreticileri olmalarının sağlanması gerektiğiydi. Katılımcılar, öğrencilerin kendi dijital çizgi romanlarını tasarlamalarına, geliştirmelerine ve paylaşımlarına olanak tanıyan Web 2.0 araçlarının ve dijital platformların kullanılmasının önemini vurgulamıştır. Öğrenciler hikâyeler, karakterler ve görsel anlatılar oluşturarak dijital içerik üretimi, iletişim ve kendini ifade etme süreçlerine aktif olarak katılmaktadır. Katılımcılar, hikâye anlatımının etkileşimli dijital araçlarla birleştirilmesinin öğrenci katılımını önemli ölçüde artırabileceğini ve aynı zamanda dijital okuryazarlık, iletişim becerileri, yaratıcılık, iş birliği ve özgüven dâhil olmak üzere çeşitli yeterlilikleri güçlendirebileceğini belirtmiştir. Dijital çizgi roman oluşturma süreci, öğrencilerin karmaşık toplumsal meseleleri anlamlı anlatılara dönüştürmelerine olanak

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

tanınması ve böylece düşünmeyi ve eleştirel düşünmeyi teşvik etmesi bakımından özellikle değerli bulunmuştur. Öğrenciler kendi hikâyelerini üreterek bilgi oluşturma sürecine aktif katılımcılar hâline gelmekte ve deneyimlerini ve bakış açılarını hem yaratıcı hem de teknolojik açıdan gelişmiş yollarla ifade etme becerisi kazanmaktadır. Bu tür deneyimler, öğrenci özerkliği, katılımını ve yirmi birinci yüzyıl becerilerinin geliştirilmesini vurgulayan çağdaş eğitim yaklaşımlarıyla yakından örtüşmektedir.

Katılımcılar ayrıca, dijital çizgi roman temelli öğrenmenin başarılı bir şekilde uygulanmasının yeterli kurumsal desteğe ve dijital altyapıya yapılacak yatırıma bağlı olduğunu vurgulamıştır. Dijital çizgi romanlar ve etkileşimli modüller önemli eğitim fırsatları sunsa da katılımcılar, okulların uygun teknolojik kaynaklara, güvenilir internet erişimine veya yeterli dijital cihazlara sahip olmadığı durumlarda bu araçların etkililiğinin sınırlı kalabileceğine dikkat çekmiştir. Bu nedenle, okulların ve eğitim otoritelerinin yenilikçi öğrenme ortamlarını desteklemek ve tüm öğrenciler için eşit erişimi güvence altına almak amacıyla dijital altyapıyı modernize etmesi gerektiğini savunmuşlardır. Eşit erişim, dijital eşitsizliklerin azaltılması ve farklı sosyoekonomik ve göç geçmişlerine sahip öğrencilerin dijital öğrenme fırsatlarından yararlanabilmesinin sağlanması açısından özellikle önemli görülmüştür. Katılımcılar, dijital araçların dikkatli bir şekilde planlanarak eğitim süreçlerine entegre edilmesinin yalnızca dijital yeterliklerin geliştirilmesine değil, aynı zamanda daha kapsayıcı ve katılımcı eğitim biçimlerinin oluşturulmasına da katkı sağlayabileceğini vurgulamıştır. Bu bağlamda DICOMI projesi, dijitalleşmenin çağdaş Avrupa eğitim sistemlerinde hem teknolojik yeterliliği hem de demokratik değerler, sosyal kapsayıcılık ve kültürlerarası diyalogla anlamlı etkileşimi teşvik etmek amacıyla nasıl kullanılabileceğine ilişkin bir model olarak değerlendirilmiştir.

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Kaynakça

- Boukhari, S. (2025). The relational refugee child: Trauma-informed and culturally responsive approaches to educational inclusion. *Education Sciences*, 15(6), 649. <https://doi.org/10.3390/educsci15060649>
- Çelik, Ç., & İçduygu, A. (2019). *Schools and refugee children: The case of Syrians in Turkey. International Migration*, 57(2), 253–267. <https://doi.org/10.1111/imig.12488>
- Fazel, M., Reed, R. V., Panter-Brick, C., & Stein, A. (2012). Mental health of displaced and refugee children resettled in high-income countries: Risk and protective factors. *The Lancet*, 379(9812), 266–282. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(11\)60051-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(11)60051-2)
- Guo, Y., Maitra, S., & Guo, S. (2021). *Exploring initial school integration among Syrian refugee children. International Migration*, 59(6), 172–185. <https://doi.org/10.1111/imig.12829>
- Kole, J. (2026). Trauma-informed pedagogy and refugee student engagement in Australian schools: A systematic review. *Journal of Child & Adolescent Trauma*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s40653-026-00903-5>
- Miri, M. A. (2024). An integrated conceptual model for enhancing refugee education. *British Educational Research Journal*, 50(4), 2204–2223. <https://doi.org/10.1002/berj.4005>